

בבלי תורה חסידות

משיחותיו של הגה"צ ר' אליעזר דוד פריעדמאן שליט"א

פרשת ויקרא-החודש

י"ל ע"י כולל בית יוסף-מעלבארן יצ"ו בנשיאות כ"ק הגה"צ אב"ד ור"מ שליט"א

משנת תשנ"ג לפ"ק

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאוהל מועד לאמר.

מכאן אמרו כל תלמיד חכם שאין בו דעת צהמה טובה ממנו (תנ"א רצה פרק ו'). שמעתי מכ"ק אדמו"ר מפרשיסחא זי"ע טעם על האלף ועירא, על דרך משל לאיש חיל שהגזיחו המלך ממדריגה למדריגה, עד כי נשאו על כל השרים, פעם עלה על דעת המלך לראות אם הוא עומד עדיין צמדת היראה שהיה צמדת הקודם, וקראו לנא אליו. השר הלך, צהמות צמדת שפל צדעתו צא והעמיד עצמו ציראה ופחד כנקודת עת הראשונה. כמו כן הנמשל משה, שהגזיחו הקצ"ה ועשה על ידו כמה נסים ומתן תורה, וצמדת שקרא אותו היה צאלף ועירא, ע"כ. וזהו הדעת שחלית הידיעה – אשר לא נדע, ומדה זאת היה למשה צינו ע"ה.

(קול מנשר, הגה"ק רבי צוים מפרשיסחא זי"ל)

נסתר, כמנין רב לך, וספר זה זכינו לאורו, אך מובא בספרים הק' שהמגלה עמוקות חיבר ספר לבאר את טעמו של האל"ף זעירא באלף אופנים כמנין א' במלואו שהוא אלף, אך לא זכינו לספר זה, ועכ"פ יש לנו הטעם של הרה"ק מפרשיסחא הנ"ל.

בטעם הדבר של האל"ף זעירא שבתבית ויקרא יש כמה וכמה טעמים, הגה"ק בעל המגלה עמוקות זי"ע חיבר ספר אשר בו הוא מבאר את הענין שאמר הקב"ה למשה "רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", במאתים חמשים ושתיים אופנים על פי נגלה ועל פי

הנה הרמז"ס צספר המורה (מורה נבוכים) פרק ל"ב האריך צטעם הקרצנות ולפי דעתו טעם הקרצנות הוא ענין ציטול עצודה זרה, שהיו רגילים צעת ההוא לצות לעצודה זרה וכמו שאמר הכחצו ולא יצחו עוד את צחיהם לשעירים, והיה קשה להם לפרוש מזה, לכך צוה ה' לעשות משכן לשמו, ושם יקריצו קרצנות לה', וגם צוה מיעט ה' כל מה דאפשר ואמר הכחצו לא תעשון כן ככל אשר אנחנו עושים פה, כי אם אל המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם.

והרמז"ן חולק על זה והכה על קדקדו צכמה ראיות מוכחות, ואחד מהם שהם הקריצו קרצנות צעת שלא היה עצודה זרה צעולם, וישע ה' אל הצל ואל מנחתו, ודאי לא משום ציטול ע"ז עשה כן, ועוד הביא ראיות אחרות, וחוכן דעתו צמנות הקרצנות שאדם שחטא ישפיל עצמו, צראותו מה שנעשה צקרצן, שחיטה, זריקת הדם, והקרצת האצרים, שכל זה ראוי לעשות צאדם עצמו, אלא שחם הקצ"ה וצויה להקריצ צהמה תמורת נפש אדם.

הנה אני הצאתי ראיה לדעת הרמז"ן, שהרי צומן משיח צדקינו הלא ימרו וידעו כל יושצי תצל כי ה' הוא אלקים ועם כל זה יציאו צחצי צדק, מצואר מזה דטעם הקרצנות להשפיל דעת החוטא.

וצוה פירשתי מאמר הכחצו צחצי אלקים רוח נצורה לצ נשצר ונדכא אלקים לא תצוה וזה כוונת הכחצו צחצי אלקים, טעם הקרצנות הוא רוח נצורה דלצ נשצר ונדכא, והראיה לזה היטיבה צרצונך את ציון תצנה חומות ירושלים אז תחפץ צחצי צדק אז יעלו על מוצק פרים.

(ישועות יעקב, הרה"ק ר' יעקב יהושע אורנשטיין מלצוב זי"ל)

ושמעתי מרבינו האמרי חיים זי"ע שהרה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע אמר על עצמו שהוא הוא ה"אחד מאלף" אשר מבין את הדברים שבספר מורה נבוכים ואשר בשבילו כדאי היה כתיבת הספר.

פעם אחת השאיל אחד מבני ביתו את הספר מורה נבוכים שלו למישהו אחר, כשנודע הדבר להרה"ק ר' פנחס מקאריץ הורה להשיבו תיכף לביתו ונימק, ש"ספרי הרמב"ם" כשנמצאים בבית אפילו בשעה שאין לומדין בהם, מסוגלים הם ליראת שמים.

הרה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנו זי"ע היה לומד הרבה בספר "מורה נבוכים" וכפי שנראה מספריו הקדושים בהם הוא מרבה להביאו ולהעתיק מדברי ה"מורה נבוכים", ומסופר שחותנו בעל

שמעתי מרבינו ה"אמרי חיים" זי"ע שאמר שאצל רבותינו הק' זי"ע לא היו נוהגים ללמוד בספר ה"מורה נבוכים" של הרמב"ם, והיה אומר: אאמ"ר (ה"אהבת ישראל") זי"ע לא היה מרשה לנו ללמוד אפילו את "שער היחוד" שבספר "חובות הלבבות", אלא להתהלך בתמימות בלי שום חקירות ודרישות.

בהקדמה שבספר מורה נבוכים כותב הרמב"ם שבאמת חושש הוא מלפרסם ספר זה משום שאולי יהיו אנשים אשר לא יוכלו לרדת לעומקם של דברים, אך עם כל זה הרי הוא כותב את הספר, משום שאם יהיה אדם אחד מאלף אשר ברוב שכלו יבין את הדברים, יהיה הדבר עבורו לתועלת מרובה ביותר, ולכן החליט לכתבו "בשביל האחד מאלף הזה".

ה"ברוך טעם" ז"ע לא היה ניחא דעתו מזה שחתנו הדברי חיים מרבה לעסוק בספר זה, ולכן היה תמיד מקפיד לסגור במנועול את הארון אשר בו היה נמצא ספר המורה נבוכים, כדי שלא יגיע לידי

חתנו. פעם אחת יצא מביתו לנסוע למקום אחר, ובאמצע הדרך נזכר ששכח לנעול את הארון, מיד שב על עקבותיו וחזר לביתו כדי לנעולו (וכמדומה לי שכבר לא מצא שם את הספר).

אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם.

ע"פ רש"י שפירש על פי פשוטו שאם הכהן המשיח יחטא הוא אשמה לעם, ויש לפרש על פי מה שקשה לכאורה דהמורה צותה לכבד תלמיד חכם ולקום מפניו דכתיב (ויקרא יט, לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, זה שקנה חכמה (נדרים נה, א) ואמאי הרי אי' צש"ס על פסוק (צמדבר כא, כ) ומצמות הגיף, דאף תלמיד חכם שעוסק בתורה אם יש לו התנשאות הקצ"ה משפילו, וגם אח"כ (פסחים סו, ב) שתרמו מסתלקת ממנו, שמים מניחים מקום הגבוה והולכין למקום הנמוך, ולכן נמשלו דברי תורה כמים (תענית ז, א), ואם כן זה שתלמיד חכם רואה שהכל נוהגין בו כבוד ועומדים מפניו יכול לגרום לו התנשאות וגאווה, ואם כן למה זה צותה התורה כך הלא היה טוב לו יותר אילו לא היו עומדים מפניו.

ולכאורה רציתי לומר דנתי דבאמת לו לעצמו אין הדבר טוב מה שמכבדים אותו ועומדים מפניו ויכול הדבר להזיק לו, אבל מ"מ לאחרים הרואים הוא מעלה גדולה שעל ידי זה יגברו גם הם ללמוד התורה, ולכן אף שלהתלמיד חכם צעצמו אין הדבר לטובה, כי יוכל לגרום לו התנשאות וגאווה, מ"מ הוא מוכרח ליותר על שלו לטובת העולם, כי לאנשים דעלמא הוא לטובה גדולה מה שעומדים מפני תלמיד חכם.

אמנם נראה דכיון שכבר צותה התורה כן, ויש מזה דבר לכבד תלמידי חכם, שוב אם אחד מכבד תלמיד חכם בצביל לקיים מצות השי"ת שוב לא יבא התלמיד חכם מזה לידי שום התנשאות, דאין שום דבר רע נשתלשל מקיום מצוה בשום דבר אפילו צממה השתלשלות, וא"כ איך אפשר דממה שמקיים אחד המצוות כדכונן השי"ת יבא האחר ח"ו מזה לידי התנשאות, ודאי זכות המצוה מגין שלא יצמיח מזה שום דבר רע לשום אדם שנעולם, רק אדרבה זוכין עם כל זה ליראת שמים כמו שמקיים הקרא גבי מפני שיבה תקום וגו' ויראת מאלקיך וגו', ואיחא צמדש שצבכר קיום מצוה זו זוכין ליראת שמים והוא שפלות באמת.

וזהו גם כן מה שאיחא צמסנה ששכר מצוה מצוה ושכר עזירה עזירה, היינו ששכר המצוה הוא שזוכין על ידה לעשות מצוה אחרת, ואם כן מכל שכן ששכרה הוא שלא יבוא שום אדם לידי עזירה על ידי קיום המצוה של איש ישראל.

אמנם נראה דזהו דוקא באם קיום המצוה שמקיים ישראל הוא רק לשם קיום המצוה דהיינו לש"ש אבל אם יש צה תערוצות איסור ח"ו איז אין צה כלל זה, וצויתר יש להסביר על פי מה שהציא צספר פרי העץ צסם ספרים הקדושים לפרש דברי הש"ס שאמרו יסכה זו שרה, ולמה נקרא שמה יסכה שהכל סוכין ציפיה, שהפירוש הוא שהיה הכל סוכין ציפיה, ולא היה צל לשום אדם שום הרהור דבר רע ח"ו על ידה, וציאר הוא הטעם שכיון שכולה הייתה טוב ולא היה צה שום שמץ דבר רע, על כן לא היה יכול לנמות על ידה שום הרהור לשום איש, וכן מפרש הוא צוה מה דכתיב גבי צנקה והנערה צמולה טובת מראה ואיש לא ידעה, שהפירוש הוא ששום איש לא היה יודע שהוא טובת מראה, וג"כ כנ"ל כיון שלא היה צה שום חלק כ"ש מדבר רע ח"ו, אבל כל שנעשה הענין צתערוצות טוב ורע ח"ו אפילו הדבר צנעם מצוה הוא, מ"מ כיון שהוא צתערוצות צבר נאמר על זה ופושעים יכשלו צה ח"ו, שיכול אחר להכשל, והענין עמוק ונכון.

(זהו שצא, הגה"צ רבי שמעון גרינפעלד ז"ל)

באשה החולצת שצריכה לרקוק, באם רקקה דם ולא רוק, וגם ע"ז לא השיב כלום, וכיון שראו שלא היה בידו מענה על אלו שתי השאלות שבהלכה, חשבו כי אולי אינו בר הלכה וכוחו וגדלותו היא באגדה, ולכן את שאלה השלישית שאלוהו בדבר אגדתא, וביקשוהו לבאר להם מקרא הנראה כסותרת א"ע דכתיב "את הרשום בכתב אמת",² אם "אמת", דהיינו שאינו רשימה בעלמא אלא כתיבה תמה העשוי להתקיים, א"כ מהו הכוונה באמרו "הרשום" דמשמע שאינו כתיבה ממש אלא רושם בעלמא כעין שרושמי לסימן, ואם "רשום" א"כ למה כתוב "אמת", וגם על שאלה הזאת לא השיב ר' לוי בר סיסי.

כיון שראה ר' לוי שצרתו צרה השכים בבוקר והלך לו לרבי להגיד צרתו כדי שיפטרנה מהמינוי ההוא שהוא לו לפוקה ומכשול.

² דניאל י, כא.

במדרש¹ איתא עובדא המאלפת לנו כמה גרוע מדת הגיאות וההתנשאות ומה שיכולה ליגרום, והכי הוי גופיה דעובדא: פעם עבר רבינו הקדוש, ר' יהודה הנשיא, על מקום ששמו סימוניא ויצאו אנשי סימוניא לקראתו לקבל פניו. אמרו לו "רבי תן לנו אדם אחד שיהא מקרא אותנו ושונה אותנו ודן את דיננו". רבינו הק' נענה לבקשתם ונתן להם את תלמידו, ר' לוי בר סיסי שיהא להם לרב ודיין.

אנשי סימוניא הכינו להם קבלת פנים מכובדת עד למאוד "ועשו לו בימה גדולה והושיבו אותו למעלה ממנה", וממשיך המדרש שמתוך הכבוד הגדול שעשו לו נתעלמה מר' לוי דברי תורה שלמד, ושכחו, וכשבני העיר שאלו אותו את שאלותיהם לא היה לו מה להשיב, ומובא שם ג' שאלות ששאלוהו: הא' היאך תוכל אשה גדמת רח"ל, והיא יבמה, לחלוץ, שהרי אין לה יד, ולא השיב. הב' מהו הדין

¹ ב"ר פ' וישלח (פרשה פ"א, ב) והובא גם בירושלמי יבמות פ"ב ה"ו ובמדרש תנחומא צו (סי' ה').

כששמע רבי את כל סיפורו ביקש ממנו שיחזור על השאלות וכשחזר על שאלה הראשונה, שאלו רבי "האם ע"ז אינך יודע להשיב", השיב לו ר' לוי "אכן יודע אני, התשובה היא שהגדמת תוכל לחלוץ אפילו בשיניה ואפי' בגופה, וכשהמשיך לחזור בפניו שאלה הב', שאלו רבי כנ"ל האין לך תשובה על שאלה זו, וגם בזה ענה לו התשובה שאם רקקה היבמה דם ונשאר בו צחצוחית של רוק הרי הוא כשר,³ ועל השאלה בביאור הפסוק ג"כ ידע ר' לוי לענות, שכל זמן שלא נגזרה גזירה אינה אלא "רשום" ומשנגזרה גזירה "אמת", יעו"ש במדרש שמאריך לבאר זאת.

אחרי שראה רבי כל זאת שבאמת ידע להשיב על כל השאלות תמה ושאל "א"כ, מהו הטעם שלא יכולת להשיב להם", וע"ז ענה ר' לוי בר סיסמי משום שעשו לי בימה גדולה והושיבינו עליו ותפח רוחי עלי, ודא גרמא לי לשכוח הדברי תורה.

כיון ששמע זאת רבינו הק', קרא עליו הפסוק "אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה",⁴ מי גרם לך להתנבל בד', על שנשאת בהם את עצמך, ע"כ.

וב"זהב שבא" להגה"ק המהרש"ג תמה דלכאורה מה זו תשובה שהשיב ר' לוי בר סיסמי שהתנשא עצמו ולכן לא ידע להשיב כהלכה, הרי אדרבה, דבר זו תביעה ע"ע היא דלמה לו להתנשאות.

אך לפי המבואר למעלה בספר הנ"ל א"ש דכוונת ר' לוי להשיב, דהעם היו הגורמים, שעשו לו בימה גדולה לכבודו, ולא היה כוונתם לגמרי לש"ש, ולכן תפח רוחו עליו.

⚡

הדברי תורה של הרב דסעמיהאלי הגה"ק ר' שמעון גרינפעלד זי"ע בעל ה"זהב שבא" ושו"ת מהרש"ג מצטיינים בפשטותם ובאמיתיות הפשט.

הגאון ר' חיים מברסק זי"ע היה אומר שסימן לדבר תורה אמיתית הוא שאחר ששומעים את הפשט בהפסוק חושבים שאי אפשר ללמוד בדרך אחרת, שנראה בבירור כ"כ שזהו הפשט האמיתי, ודבר זה נאה לאומרו על הספר "זהב שבא" שכולו מלא באמיתיות ופשטות התורה.

⚡

בענין מה שמביא מהגמ"ש⁵ והדרת פני זקן" נוטריקן דתיבת "זקן" הוא ז"ה קנ"ה חכמה, יש להוסיף שהמהרש"א במקומו מקשה שבתבת זקן מרומז רק תיבות זה קנה, והאיך למדו חכמינו ז"ל שהכוונה הוא לחכמה.

ומתוך הפני יהושע⁶ על פי המאמר החכם שאמרו "דעת קניית מה חסרת דעת חסרת מה קניית", וא"כ לא שייך קנין אלא בחכמה וכיון שמרומז כאן קנין "זה קנה", על כרחך שהכוונה הוא חכמה, שאם לא כן לא קנה כלום ולא נקרא קנין.

⚡

במה שמקשה על ציווי התורה "והדרת פני זקן", שהזקן יכול להגיע לידי התנשאות, ידועים דברי הגאון ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל שבענין כבוד הזולת וכדו' אין לחשוש שההוא יבוא לידי גאות וממילא הוא יעבור על איסור ד"לפני עוור לא תתן מכשול", שכיון שהוא מחויב בכך וכבר אמרו איזהו מכובד המכבד את הבריות, ממילא חיוב על האדם ואין לאדם להמנע מלקיים את חיובו הוודאי, מספק שהאחר יכשל על ידי זה, אבל לפי דברי ה"זהב שבא" הרי בין כה מובטח לו שלא יתנשא על ידי כך, כאשר מקיים המצוה כראוי לש"ש ולא לשם חנופה וכדו'.

⚡

³ ויש בזה אריכות בהאחרונים ועי' במנח"ח שדן בזה בענין דהרי בטל הרוק מתחילת ברייתו.

⁴ כמש"ל, לב, וע"ש במפרשים דע"פ פשוטו הכוונה דאף "אם נבלת" שביישו אותך אל תקפיד ע"ז ולא תתן לדבר זה לכאוב לך רק "בהתנשא" שתנשא עצמך, ואף "אם זמות" שחשבת לשלם לשונאך על מפעליו, אל תעשה כמחשבותיך, אלא תשים "יד לפה".

⁵ קידושין לב:

⁶ ועי' במהרש"א.

בענין הקימה בפני תלמיד חכם, איתא בגמ"ד⁷ זירא כשהיה חלוש מגירסיה, ולא היה בכוחו ללמוד עוד, הלך וישב בפתח בית המדרש, אמר שכשהתלמידי חכמים יעברו לידו יקים ממקומו לכבודם וממילא יקבל על זה שכר.

ומקשה ה"בני יששכר",⁸ וכי קדוש עליון זה רצה לקיים המצוה כדי לקבל שכר, הרי בוודאי שכל מעשה האמוראים הקדושים היו עושים לשם ה', לעשות נחת רוח ליוצרים, ומדוע אמר כאן שהוא רוצה את השכר על זה.

ומתוך שהיות שכתוב בזה"ק שהשכר לקימה מפני תלמיד חכם הוא "ויראת מאלוקיך", שע"י זה זוכים ליראת שמים כמרומז בפסוק, א"כ שכר זה צריך כל אחד להשתוקק לקבלו ולזכות לזה וממילא זהו השכר אשר ביקש לקבל.

⚡

בשווייץ גר רב אחד עשיר, ותלמיד חכם גדול, ומתנגד נמרץ לדרך החסידות בהיותו נכדו של הגאון מווילנא.

פעם נסע הרה"ק בעל ה"דברי יואל" מסאטמאר זי"ע לשווייץ והגיע לעיר צריך אשר שם גר אותו רב.

באותו יום כשהלך אותו רב לבית המדרש ושמע שהסאטמאר רב צריך להגיע היום כנסת זה להשמיע את דרשתו, חשב בדעתו ולא ידע מה לעשות בשעה שהרבי יכנס לבית המדרש, שהרי להשאר יושב במקומו אסור לו שהרי הוא תלמיד חכם וצריכים לכבדו ולקום מלפניו משום כבוד התורה, ומאיך גיסא, לא היה יכול להסכים בדעתו שהוא המתנגד הגדול יתרום ממקום מושבו לכבודו של רבי ומנהיג של חסידים.

לבסוף החליט לעמוד על עמדו כל הזמן ולא להתיישב כלל וממילא לא יצטרך לקום בכניסת ויציאת הרבי מבית המדרש, וכך נשאר על עומדו משך כל הדרשה שלא להכנס לשאלה זה, ושלא לעבור על מצוות כיבוד תלמיד חכם (אבל בכל זאת הפסיד את השכר הגדול שנאמר בתורה על זה "ויראת מאלוקיך" כנ"ל).

⚡

במה שמביא ה"זהב שבא" מספר "פרי העץ" בשם ספרים הקדושים בענין יסכה זו שרה, הם דברי הבעל שם טוב הק', המובא בשמו בספר "תשואות חן".

אודות הגה"ק ר' יהודה מודרון זי"ע

ספר "פרי העץ" הוא ספרו של הגאון הגדול ר' יהודה'לע מודרון זצ"ל, כיום ספר זה אינו ידוע כל כך, אבל בזמנינו היה ספר זה ידוע ומקובל במאוד.

הגאון ר' יהודה'לע זצ"ל היה מגדולי תלמידיו של ה"חתם סופר" והוא הגיע לישיבתו עוד בהיות ילד כבן תשע שנים, וזכה שה"חתם סופר" החזיקו על ברכיו באותו עת, והיו אומרים שהוא עתיד להיות חתנו של ה"חתם סופר" אך משום איזה סיבה שהוא לא יצא הדבר אל הפועל.

ידוע היה בעולם כגאון אדיר, וכפי הנראה גם מספרו "זכרון שמואל" על מסכת גיטין אשר זהו מהספרים החזקים ומקובלים ביותר על מסכת זו, אשר כמעט שאין בדומה לו, וכן ספרו "פרי העץ" על התורה הוא ספר טוב אשר כל דבריו הם מתוקים מדבש ומנופת צופים.

דברים נוראים היו מספרים על מדרגותיו הגבוהים בעבודת ה' ומסופר שבעת פטירתו מן העולם נפלו הפמטות שבבית הכנסת על הארץ.

על גאון זה היו אומרים שהטעם שלא נעשה לרב ומנהיג בישראל הוא משום שהוא היה בין התלמידים באותו מקרה ידועה אשר פעם הגיע לישיבתו של ה"חתם סופר" יהודי עני מאורחי פרחי לבוש סחבות וביקש להכנס לחדרו של ה"חתם סופר" לדבר עמו באיזה ענין, וכמה מן הבחורים התחילו להתלוצץ עליו, אבל חלק

⁷ ברכות כח.

⁸ חודש סיון מאמר ה' אות י"ד.

אותי ממדרגותי ח"י, וכדכתיב "ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם", שכשיש חסרון בהעדה גורם להיזק להמנהיג".

אודות הרה"ק ר' נפתלי חיים זי"ע בן ה"אמרי נועם"

הרה"ק ר' נפתלי חיים בנו של הרה"ק ר' מאיר'ל מדזיקוב בעל ה"אמרי נועם", היה כידוע איש אלקים קדוש ונורא מאוד, עד שאביו הגדול היה מתפאר בו, וכשהיו אנשים נדחפים סביבו, היה אומר "דרך ארץ פאר נפתלי חיים" טאטע", שהמעלה היחיד שמצא בעצמו הוא שיש לו בן, ר' נפתלי חיים, ואם ר' נפתלי חיים זה היה נשאר לגור במדינת גאליציה היתה מחצית המדינה נכבשת על ידו, אלא שאמר כי היות וכבוד הוא דבר המזיק מאוד להאדם לכן הוא מוכרח לעזוב את ארץ מולדתו ולעלות לארץ ישראל. שם היה גר בדירה קטנה, קודם בצפת, ואח"כ עבר לירושלים בעיר העתיקה, וכל זה כדי שח"ו לא יגיע לו שום כבוד.

ר' נפתלי חיים היה חתנו של הרה"ק ר' משה'לע דאמברעווער זי"ע⁹ חתנו של ה"דברי חיים" מצאנז זי"ע, הקשר שבין ה"דברי חיים" לנכדו ר' נפתלי חיים היה חזק ואמיץ עד שר' נפתלי חיים חתם את שמו על ספריו אשר הוציא לאור "חתן הרה"ק מצאנז" על אף שלא היה חתנו ממש אלא חתן חתנו.

באותו עת נתעורר השאלה הידועה אודות התרנגולים של עיר קאבריצע הידועים בשם "קאבריצער הינער", אם מותר לאוכלם או לא, והיו אנשים אשר אמרו שבארץ ישראל אוכלים החרדים לדבר ה' תרנגולים כאלו, ולא היה ידוע האם אכן התרנגולים שבארץ ישראל הם מאותו המין, לכן רצה ה"דברי חיים" שעסק בשאלה זו שיביאו לו מהתרנגולים שבארץ ישראל שיוכל לבדוק אם אכן הם מאותו המין, לכן שלח לומר לר' נפתלי חיים שהיות והוא צריך לתרנגולי ארץ ישראל, ואין הוא סומך בזה על שום אדם, לכן הוא מבקש ממנו שהוא עצמו יביא עמו כמה תרנגולים מאלו שאוכלים בארץ ישראל לגאליציה ויעיד עליהם שיש בזה מסורת שטהורים הם ואז יוכלו לאוכלם בלי חשש.

כששמע ר' נפתלי חיים בקשה זו אמר למקורביו "דער אלטיטשקער" מדמה בנפשו שאין אני תופס את כוונתו, שרצונו שאני יחזור לגאליציה, אבל הדבר לא יעלה בידו, ואכן ר' נפתלי חיים נסע לגאליציה עם כמה מהתרנגולים, ובמשך כל זמן שהותו בחוץ לארץ קשר את עיניו שלא יראה את האויר של חוץ לארץ ומיד אחר שמסר את התרנגולים לה"דברי חיים" חזר לארץ ישראל.

כל הנהגותיו של ר' נפתלי היו בדרך נסתרת ומשונה מאוד, דרכו היה שהמשמש היה מביא את הקוויטלעך שהיו מגיעים אליו מכל קצו תבל, ומכניסם לתוך קערה של ברזל ומניחם מתחת למטתו, ואח"כ בהעבירו מעל המיטה את כל המצעות אשר אליו עד שנשארו שם חוטי הברזל בלבד ואז הציטו את כל הפיתקאות שבכלי אשר תחת המיטה ור' נפתלי חיים היה משכיב את עצמו על ברזלי המיטה כשגבו היה נכוה באש, וכך פעל ישועה לכל שולחי הפיתקאות.

פלא גדול היו רואים אצלו, אשר אשתו הרבנית היתה אשה חלשה מאוד אשר כוח לא היה לה לטפל בצרכי הבית וממילא לא היה מטתה מסודר כראוי, אבל מטתו שלו היה תמיד נקי ומסודר להפליא.

פעם ביקש ממנו אחד מאנשיו שיכתוב לו קמיע לשמירה, אחר הפצרות מרובות נעתר לו ונתן לו פסקא אשר בו היה כתוב נחמ, כששאלו אותו איזה שם קודש מרומז באותיות הללו, ענה שזהו ראשי תיבות של "נפתלי חיים משוענער".

הרבה פעמים כשהיו מדברים עמו היה פתאום מתחיל לסלסל במילות "והכהנים" שבתפילת יום הכיפורים, והיה כמצחק בעיני האנשים, אבל אח"כ ראו את מדרגתו הנעלה שהסתלקות מן העולם היה כשבבית המדרש שממול, "ניסן באקס שוהל"¹⁰ אשר בו היה רגיל להתפלל, אמרו תפילה זו ביום הכיפורים, ואז ראו והבינו

אחר מהתלמידים נתנו לו שלום וכיבדו אותו בכבוד כראוי לבר ישראל, ועוד חלק מהבחורים המשיכו בלימודם כשאין הם מתייחסים כלל לעני עובר אורח זה.

אחר שיצא העני מחדר ה"חתם סופר", גילה לתלמידיו, שעני זה היה אליהו הנביא זכור לטוב, ואלו הבחורים שכיבדו אותו ונתנו לו שלום מובטח להם שיוור הוראה בישראל וישמשו ברבנות בראשי קהילות, ואלו הבחורים אשר צחקו עליו והתלוצצו ממנו הרי שלא יצא מהם כלום ל"ע, ואלו אשר לא כיבדו אותו ולא דחקו ממנו יהיה תלמיד חכמים וגדולי ישראל אך לא יזכו להיות מנהיגי עדה בישראל.

והיות והגאון ר' יהודה מודרון היה מאלו התלמידים אשר לא כיבדו ולא זילזלו בכבודו של אותו עני, לכן נתקיימו בו דברי ה"חתם סופר" שעל אף היותו גאון אדיר לא נתקבל לרב בקהילה בישראל.

אחר שהתעלה בשיבתו של ה"חתם סופר" נשא לאשה את בתו של אחד מחסידי העיר סיגעט, וממילא נעשה לאדם חסיד גדול ובעל מדריגה ובעל מקובל, שכש"החתם סופר" רצה לברר איזה דבר בדרכי החסידים היה מתעניין אצלו ועל דבריו סמך.

הגאון זצ"ל נוסע היה לכל מנהיגי החסידים שבדורו, פעם אחת כששבת ה"צמח צדיק" בווישובא הגיעו אליו שלשה מגדולי הדור להסתופף בצילו בשבת קודש, האחד היה הרה"ק ר' מענדעלע דעעשער, בעל ה"מעגלי צדק" זי"ע, אשר היות שמעיר דעעש עד וויזניץ יש מהלך רב לכן ניצל עתה את ההזדמנות שה"צמח צדיק" היה במקום קרוב לעיר, ובא לשבות אצלו, וכן היה שם באותו שבת גם הגאון בעל ה"קול ארי" זצ"ל, והגאון ר' יהודה'לע מודרון זצ"ל.

בסעודת ליל שבת כיבד ה"צמח צדיק" את הרבי מדעש שיברך ברכת המזון על הכוס מאחר והוא היה אדם גדול וגם רבי ומנהיג לחסידים.

בסעודת יום השבת לא היה ה"צמח צדיק" יכול לשית עצות בנפשו, למי לכבד לברך ברכת המזון על הכוס אחר אשר המנהג בוויזניץ הוא שבסעודת שלישית הרבי בעצמו מברך על הכוס, לכן לא ידע למי מגאוני עולם אלו לכבד יותר מהשני, אחר ששניהם היו ידידיו וחבריו וגדולי עולם, לכן נישא אליהם ואמר שאין הוא יודע מה להחליט שהרי שניהם חשובים אצלו ביותר ולכן הוא מבקש מהם שהם עצמם יחליטו ויאמרו לו מה לעשות.

מיד נענה הגאון ר' יהודה מודרון זצ"ל ואמר, הנה איתא בגמ' שברכת הנהנין שמברכים לפני האכילה למדו מקל וחומר, ומה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן, והיות שהגאון ר' יהודה היה אדם עשיר ובעל נכסים משא"כ ה"קול ארי" היה עני מרוד, לכן אמר בדרך מליצה שאם רוצים ליתן להשבע דהיינו העושר לברך, א"כ להרעב לא כל שכן, ואמר את תיבת רעב בהבלעת הע"ן דמשמע "רב" ורמז בזה על זאת הקול ארי" הינו רב בישראל משא"כ מוה"ר ה"ל, וא"כ יש ראי' מהגמ' שיש לכבד את ה"קול ארי" ואכן ה"צמח צדיק" נהנה מדבריו, ומסר את הכוס לה"קול ארי".

הגאון בעל ה"ערך שיי" היה אחד מתלמידיו המובהקים של הגאון, וכמה וכמה פעמים מביא בספרו מדברי רבו כשהוא כותב עליו "מורי מוה"ר מודרון".

אשתו של מוה"ר מודרון היתה ממשפחת כהנא המיוחסים, ולכן הדפיס את הספר "תרומת הכר" שעל חושן משפט מהגאון ר' יהודה כהנא בעל ה"קונטרס הספיקות" אחיו של הגאון ר' ארי' לייב כהנא בעל ה"קצות" זי"ע, וידוע אשר ספר "תרומת הכר" הוא ספר עמוק מאוד כמו ה"קצות החושן" ספרו של אחיו, ועד אז היה ספר זה בכתבים והוא לקטו ועשוהו לספר והוציאו לאור עולם.

א

בענין הכבוד שמבואר בספר "זהב שבא", ה"חידושי הר"ם" שכשנתמנה להיות מנהיג עדת גור והוא לא רצה בעטרה זו אחר שכבר היה זקן מופלג, שהרי היה בן גילו של השרף מקאצק (ובכל זאת הכניע עצמו לפניו במלוא ההכנעה).

אמר להם לחסידיו "שמעו לי בני, הנה אני איני מוכן להיות סתם רב'לע שהרי לכסף וכבוד איני צריך כלל, אלא שאם תתאספו להיות כנסיה לשם שמים, ויבא מה טובה באידישקייט הרי טוב, אבל אם אין כל כוונתכם לשם שמים אז יכולים אתם להוריד גם

⁹ אשר מנוחתו כבוד בעיר צפת ת"ו.

¹⁰ כן היתה נקראת בפי העולם, ושמו המקורי הוא "תפארת ישראל" ע"ש הרה"ק מרוזין זי"ע.

שאמירתו נוסח זה היה כדי להזכיר לעצמו את יום המיתה אשר ידעו במדויק באיזה יום ובאיזה שעה עתידה להיות. כל הנהגותיו המשותפות היו כדי לברוח מן הכבוד ומן הגיאיות, וכנראה אשר חשש שיכבדוהו שלא לשם שמים וזה יכול להזיק, משא"כ כשהוא לשם שמים אי אפשר שיצא מזה דבר שאינו טוב, וכדברי ה"זהב שבא" הנ"ל.

א

בהפסוק "אם נבלת וגו'" המובא במדרש הנ"ל, ישנו עובדא המסופר על הרה"ק ר' מאיר'ל מפרימישלאן זי"ע שכשבא אצלו פעם גביר אשר לא היה מה"צדיקים הגדולים והושיבוהו במקום המכובד, ששמה ישבו המכובדים אנשי השם, והרה"ק הבחין שכשנכנס ת"ח אחד, קם העשיר ממקומו לכבודו ומסר לו את מקום ישיבתו. להרה"ק ר' מאיר'ל הוטב הנהגתו זאת מאוד בעיניו, ופתח הרה"ק, אשר כל רז לא אניס ליה והיה בבחינת "נביא" בדורו,¹¹ ואמר על העשיר הנ"ל "אם נבלת בהתנשא", כיון שהוכרחת לנבל ולבייש א"ע ע"י שקמת ממקומך "בהתנשא", לכן "אם זמות" אף אם חטאת בענינים חמורים ח"ו (מל' זימה) "יד לפה", מאיר'ל ישים יד לפה ולא יגלה.

א

עוד מרעזת הגאווה ומה שנגרם על ידו, מסופר על חייט אחד ואומן להפליא שהזמינו הפריץ וביקשו שיכין לו בגד תפארה שיתפארו

¹¹ כידוע שע"ז היה עליו חילוקי דיעות בין גדולי דורו על דרכו בקודש, שהיה מגלה העבירות ומפרסם כל מעשה בנ"א הנסתרים שעשו בחדרי חדרים.

בו בפני חבריו, ונתן לו פיסת בד משי מיוחדת במינה שיעשה אותו לבגד הדר ונאה.

היהודי האומן, שהיה בקי היטיב באומנתו, הכין בגד מיוחדת ביפיו בפאר והדר עד להפליא, שתשביע רצונו של הפריץ. אולם מה רבה היתה אכזבתו כשהפריץ, שהובא לפניו בגדו החדש, התחיל לצעוק עליו בקולות מלא כעס וחילה "מה זאת עשית שקלקלת את הסחורה היפה שהבאתי לך, ועתה הסכלת עשר", ואיים עליו באיומים נוראים שחיינו תלואים לו מנגד, ואם לא יראה לתקן את הבגד מרה תהיה אחריתו.

החייט חזר לביתו בפחי נפש ולבו שבור לשברי שברים, ובצר לו נכנס אצל רבו, מצדיקי דורות הקודמים,¹² ושפך לפניו את נפשו. הרה"ק הבין שכל זאת בא לחייט מגאותו במלאכתו והסביר ליהודי החייט שהגאות וההתנשאות גרוע כ"כ עד שגם להגוי לא ישא הדבר חן בעיניו, ולכן עצתו נאמנה שיחזור החייט שוב ויפרום את הבגד וישוב ויתפור אותם התפירות כמקודם, ובלי מחשבת גיאיות, ואכן החייט שהיה כעת לבו נשבר בקרבו ומלא הכנעה ושפלות רוח קיים פקודת הצדיק, ושב אל הפריץ בלב מלא פחד על הבאות. והנה כשאך נכנס אל הפריץ עם הבגד, התחיל הפריץ להודות לו בלי סוף על הדבר נאה ומתקבל שהוציא מתחת ידו, ופיו היה מלא בשבח ותהילה, ויאמר לו "אכן, בגד נפלא כזאת מהודר ביפיו, ולא ראיתי מעודי כזאת, ועתה כל מה שרק אשלם לך לא יספיק עבור עבודה נפלאה כזאת".

¹² אולי היתה זאת אצל היהודי הק' מפרשיסחא.

פרשת החודש

יחדש עצמו בתשובה ומעש"ט ויבקש מהשי"ת שיחדש לו רוח נכון ולב טהור

החודש הזה לכם ראש חדשים

הנה צא ית"ש שני מאורות, המאור הגדול והמאור הקטן, והנה ית"ש קידש את ישראל לשמו וישראל מונין ללזנה המאור הקטן עתה ולעמיד יהי' אור הלזנה כאור החמה כו' כאור שצנת ימי צראשית כו'.

וזה רומז שעתה כביכול אין כל כך התפרסמות כבוד מלכותו כמו שיהי' לעמיד צמחה שיתפרסם כבודו ותמגלה מלכותו עלינו, וע"ז מורה ענין אל"ף ועירא שבויקרא שכבוד אלופו ש"ע לא נתפרסם כ"כ, ולעמיד תמגלה כבודו עלינו, ואפשר שלעמיד יהי' האמוין ועירין ג"כ רצונן כשיהי' צ' מאורות גדולים.

והנה כבר כתבנו צ"כ צא שהאדם צריך שיהי' בכל פעם צמח' התחדשות עצמו ע"י תשובה, והנה חו"ל אמרו שהתשובה מרומזת באל"ף ה' כמ"ש דכרעא דה' תלוי' כו' פתח לבעלי תשובה, וזה רומז על מ"ש כי קרוב הדבר מאוד צפין וצלצנך לעשותו, כי ה' הוא אחא קלילא דלית צה משומא, רק תיקף כשאדם מוציא הכל מפיו צלצד הוא דוגמת הוצאת אור ה' שה' הוא רק הכל אומיות הלז וההצל יוצא דרך הפה, הרי ה' שרומז על התשובה הוא צפה ולצ להמחרט צלצ שלם ולהודות לפניו ית"ש צפה, וזה עיקר התשובה ולהתחזק בצמחים טובים, וע"ז יעזור אותו ית"ש לצוא לתשובה עילאי.

והנה לכן הקריב נשיא יהודה קרבנו צר"ם ניסן, כי יהודה הוא ה' ראשון שהתוודה לפני ית"ש טעמו כמ"ש צדקה ממני, וכבר כתבנו שזה מרומז בהחודש הזה לכם לחדש עצמו ברוח נכון בתשובה וצמחש"ט. והנה צה ניצן למה כחיד החודש הזה, ה' לכתוב חודש הזה לו החודש זה, רק רומז על הענין הנ"ל שנתחדש ונקש מאתו ית"ש לצ טהור ושיחדש לנו רוח נכון ונעשה תשובה תמאי ולצוא לתשובה עילאי, גם הזה ג" הטוב, לרמז לנו שע"ז מוכה להטוב שצבירא שכולם כחיד וירא אלקים כי טוב וע"י התחדשות שלנו בתשובה וצמחש"ט מוכה להתחדשות הטוב שצמחש"ט כמ"ש המחדש בטובו כל יום תמיד מע"צ

(ורע קודש, הגה"ק ר' נפתלי צבי מראשפיץ זצ"ל)

מנהגם הנ"ל, היתה תגובתו שדבר זה הוא טוב ויפה אם הוא גם בלב שלם ובכוונה מליאה, ונענה לעומתו חסיד סטאלין אחד שלא כך לימדם רבם, ה"בית אהרן" זי"ע, שדייק אילו היה כתוב "בלבבך" ואח"כ "בפין" לא היה שייך לפתוח הפה להתפלל קודם שלבו עמו בשלימות, אך כיון דהקדים הכתוב "בפין" ובלבבך לעשותו" קודם "בפין" לימדה התוה"ק שיתחיל בפה עד שיצליח להיכנס ללב.

אודות החסיד ר' אלטר שוחט מטבריה

אגב מענין תפלתם של חסידי קארלין ידוע שבטבריה בתקופה לפני מלחמת העולם הראשונה, התגוררו חסידים אנשי מעלה מחסידי קארלין אשר הכניסו כוחות עצומים בתפלתם, והתפללו

על הכתוב "כי קרוב אליך וגו' בפין ובלבבך לעשותו" שמביא ב"זרע קודש" הארכנו לספר במק"א¹³. וכאן נביא בקצרה, במה ששמעתי מהגה"ח ר' אהרן אייזנבערג אב"ד זיטאמיר שבחתונתו של ה"ינוקא" מסטאלין זי"ע שהיה לחתנו של הרה"ק ר' דוד'קע מזלאטאפול¹⁴, באו הרבה חסידי סטאלין שהתפללו בקולי קולות כדרכם של חסידי קארלין וסטאלין, וכשביקשו לשמוע חוות דעתו של הרה"ק ר' יוחנטש'ע מראחמסטריוקא זי"ע, זקנו של הכלה, על

¹³ בהגדש"פ בד"ה ושאני יודע לשאול.

¹⁴ בנו בכורו של הרה"ק ר' יוחנטש'ע מראחמסטריוקא, בן הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל.

בשאגות וצעקות שלא נשמע כהיום¹⁵, ו"אשר" שקודם תפלת המנחה ביום חול גרידא, היתה נמשכת כעשרים מינוט.

מ"ח הרה"ח ר' אשר סופר ז"ל היה מספר על אחד מחשובי חסידי קארלין שבטבריה הרה"ח ר' אלטר חיים הלוי שיפמן זצ"ל שר"ב הידוע בשם ר' אלטר שוחט, עובד ה' במסירות נפש, ששימש

¹⁵ אף שגם כהיום מתפללים בקארלין בקול רעש גדול אך אין זה דמיון כלל וכלל למה שהיתה אז.

החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה.

אחד בימים אלו נחשב ליום, ולשאר אנשים פשוטים אמר ששעה של חודש ניסן נחשב ליום.

עוד כותב בספר "אביר הרועים" בשם הסוכטשובער רבי שאמר שבחודש ניסן מחמת גודל הקדושה והבהירות שבימים אלו, כמעט שאינו צריך ליתן שינה לעיניו כלל.

בספרי קודש ובפרט ספרי תלמידי הבעש"ט הק' מלאים בגודל רוממתו של חודש ניסן, בספר אגרא דכלה איתא ההחודש הזה ראש חדשים היינו שחודש ניסן הוא חודש של ראשי חדשים דהיינו שיום א' ניסן הוא נגד חודש ניסן, ויום ב' הוא נגד חודש אייר, ג' נגד סיון וכן הלאה.

ומביא שהרה"ק החוזה מלובלין ז"ע היה כותב בימים אלו מה שיהיה במשך כל השנה כולה שביום א' ניסן כתב מה שיהיה בחודש ניסן, וביום ב' כתב את שיהיה בחודש אייר עד יום י"ב ניסן שבה כתב את הדברים שיהיו בחודש אדר. וכן היה נוהג כל שנה ושנה עד לאותו שנה שבו נתסלק מן העולם שבו לא כתב אלא עד יום ה' ניסן שהוא נגד חודש אב משום שבאותו חודש נסתלק מן העולם.

ה"אהבת ישראל" מיוזניץ ז"ע כותב שהצירוף שם הוי"ה לחודש ניסן הוא "שמח השמים ותגל הארץ", ומשום שחודש זה מסווג הן לעניני גשמיות הנדמים לארץ והן לעניני רוחניות צורכי הנפש הנדמים לשמים, ולכן בחודש זה בפסח אוכלים מצה שהוא מאכל דאסוואת, כדאיתא בזוהר הק' דהיינו מאכל שהוא לרפואה ובעיקר הוא לרפואת הנפש.

ומצד שני בפסח נידונים על התבואה, ומובא בספרים הק', בשם הרה"ק ר' ברוך'ל מעזיבוזער ז"ע, דאחד מהטעמים לאכילת מצה בפסח הוא משום שמצה אינו מזין כל כך כמו לחם, ולכן רואים שבפסח האנשים רעבים יותר מבשאר ימות השנה, והוא משום שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים, לכן רצה להזכיר להם שבפסח נידונים על התבואה, ויש להתפלל על הפרנסה של כל השנה. ה"אהבת ישראל" ז"ע היה אומר שפסח בגמטריא קמח משום שבו נידונים על התבואה, והיה מביא בשם האלשי"ך הק' שדברי המשנה באבות שאם אין קמח אין תורה, ואם אין תורה אין קמח הוא ויכוח בין הכנסת ישראל להקב"ה, שכנסת ישראל אומרת רבוש"ע אם לא תתן לנו קמח אין קמח נוכח ללמוד תורה, והשי"ת משיבה שאם יהיה תורה יהיה קמח, וכעין הויכוח שבדברי הפסוק השיבנו ה' אליך ונשובה, שאומרת כנסת ישראל כנגד הפסוק שובה אלי ואשובה אליכם שמשביה השי"ת.

והיה מסיים ואומר שבסדר של הימים טובים יש ראייה לכנסת ישראל שהרי מקודם חל יו"ט פסח שבו נידונים על התבואה ואח"כ יו"ט שבועות שהוא קבלת התורה.

קדושת חודש ניסן

קדושתו ורוממתו של חודש ניסן הוא למעלה להפליא, ה"דברי חיים" מצאנו ז"ע היה לובש את השטריימל מראש חודש ניסן עד אחר חג הפסח.

בספר "אביר הרועים" מובא שפעם אחת בימי חודש ניסן נסע הרה"ק ר' מנחם מאמשינוב לחתונת אחד מנכדיו, ובדרך למקום השמחה עבר בעיר סוכטשוב ונכנס לבקר את ה"אבני נזר" ז"ע.

ה"אבני נזר" שמח מאוד לקראת אורחו ואמר לו חייב אני לכבדכם ביותר משום חובת הכרת הטוב, משום שכשאבי בעל ה"אגודת אזור" היה רבי בעיר עלקיש נסע פעם לווארקי והצטרפתי אליו בנסיעתו, ונכנסנו לבקר את זקנך הרה"ק ר' יצחק מווארקי ז"ע והוא קרבנו ביותר באופן מיוחד ושוחח עמי על אף היותי ילד רך בשנים עדיין, ואמרת לי "רבי בענטש מיד".

אמר לי ר' יצחק ווארקער האין אתה מעיז לדבר אלי בלשון נוכח, שהיה לי לומר "דער רבי זאל מ'ך בענטשן" (שהרבי יבדך אותי). ענית לי שאין הדבר כחוצפה חלילה, שהרי גם לפני מלך מלכי המלכים אנו מדברים בלשון נוכח כשאומרים לו אתה.

כששמע רבי יצחק את תשובתי זה פנה לאבי ואמר לו, מבטחני בילד זה שיגדל לגדול בישראל.

אמרתי לו שאיני מסתפק בברכה זו כיון שהוא ברכה קצרה מדאי, אלא רצוני שישם שתי ידיו על ראשי ויברכני בברכה ארוכה, וכך עשה ששם ידיו על ראשי וברכני בהרבה ברכות.

וסיים ה"אבני נזר" ואמר האמת היא שלא כל הברכות שברכני אז נתקיימו במלואם, אך בכל זאת מחויב אני בהכרת הטוב משום חלק הברכות שהתקיימו בי.

הרבי מאמשינוב שהיה בדרכו לחתונת אחד מנכדיו בשמעו סיפור זה אמר לה"אבני נזר" אם כבודו של זקני יקר בעיניך כל כך אם כן אבקש ממך שתעשה עמדי חסד זה שתבא עתה להשתתף עמנו בשמחת חתונתו של נכדי.

אמר לו ה"אבני נזר" בחודש ניסן ותשרי איני זז מתוך ביתי משום שרגע אחד בחדשים אלו הוא כיום שלם בשאר ימות השנה.

ואכן בספרו שר"ת "אבני נזר"¹⁶ כותב הוא לרב אחד על ימי חודש ניסן בזה הלשון, "כי ימים אלו יקרי הערך הם, ושעה ליום יחשב", ואולי היה סובר שלאנשים צדיקים כהאמשינאווער הרי שרגע

¹⁶ חלק ב' הלכות פסח סי' של"ו.

ע"י ההכנעה מצד שפלות מעשינו וכן ע"י ההתחברות לצדיקי הדור, אפשר לדרוש ולבקש לעזר אלוקי לתשובה שלימה ולהרגיש אור קדושת החג

שואלין ודורשין בהלכות הפסח שלושים יום קודם הפסח (פסחים ו').

להניין מה זה שואלין ודורשין כפילא, וכמוצא קושיא זו בפוסקים ועי"ש, עפ"י מאמר רצינו הקדוש מווארקי זללה"ה זי"ע פ"י הפיוט החודש אשר ישועות צו מקיפות מלשון החנוני מקיף, שהקצ"ה צריב רחמיו ותקדיו שאל ומלוה בחודש הזה הישועות על סמך הזכות שזיכו אח"כ, ומראשית כזאת הודיע אז בנצרים צהויאך את העם ממנצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, וכדרשת חז"ל צאיה זכות קבלת התורה שיקבלו אח"כ, ודבר זכות הזה מתעורר בכל שנה בחודש ניסן, שהקצ"ה פועל ישועות על סמך הזכות שנהי' אח"כ זכאים עכלה"ק.

ואין ומה מזה להלואה האחת, כאשר אנתנו נותנים לב לחשוב בנשמותינו נקודה הפנימיות עד כמה הושפל כבודה ר"ל, וכאשר מנצעים אנתנו כי אין לנו מצד מעשינו כלל, ואיככה נוכל לפתוח פה ולשון צליל התקדש חג הצעל"ט, ואנתנו דורשים בכל לב לספר צליאת מנצרים ולהרגיש ג"כ אור קדושת החג הקדוש הזה ראש כל המועדים, אז הקצ"ה שאל לנו בדרך שאלה הישועה לזכות לעזר אלקי לתשובה שלימה, וכמוצא בספר חסד לאברהם (מאזולאי) דשלושים יום קודם הפסח מעבירין מכל רשעי ישראל עד שצאים לליל התקדש חג צלב טהור וצלי מנצרים, וזה הוא ההקפה והשאלה, וזה הוא אומרים ז"ל שואלין היינו

השאלה אצל השי"ת, אצל צמחאי כאשר אנחנו דורשים ומבקשים ההכנה היא צאמת וצלצ תמים.

ונוכל לומר בזה דהבקשה שלנו לאצונו האצ הרחמן שישאלנו וילינו הוא, ע"ד הפסוק (תהלים קי"ט) ערוצ עזדך לטוב כו' עיין פירש"י שם שהוא מלשון ערצות, הי' אחת ערצ צעדינו, ואיך נוכל לבקש שיהי' הקצ"ה ערצ עזרנו הוא עפ"י פירוש הספורנו על פסוק זה, שיערב ויחבר אותי לטובים ולצדיקי הדור אז אל יעשקוני זדים, היינו שתפלתנו הוא שיעזרנו בכה הק"פ שנאכל על החצורה שנה"י בטלים ומצוטלים צעיינו, ונערב ונחבר א"ע בחצורתנו, ועתה צעוה"ר כאשר נחבר א"ע בכלל ישראל הטובים הדורשים בכל לצ ונפש לזכות מהרה לצנין המקדש לראות צהדרה ותפארתה, ולעשות שמה קרצנות חוצותינו כמנוה עלינו, וכעת לאכול הכזית מנה בקדושה וצטהרה וצאהצה ויראה ושמחה כדת מה לעשות, וכאשר אנחנו מחזרים יחד עם כלל ישראל בטוחים אנחנו כי נוכח לתשובה שלימה ולשלם הקפותינו בחזרתנו מחטאינו, ובכה זה נוכל לבקש מהש"י שיהי' הערצ צעדינו, כי הננו בטוחים בכה קדושת כלל ישראל בהצטחתנו ואחם בני יעקב לא כליתם אמן כיה"ר שמחה להכלל בכ"י ולהרגיש אור קדושת החג הקדוש הצעל"ט מתוך ישוב הדעת וישועת ישראל.

(ישמח ישראל, הגה"ק ר' ירחמיאל ישראל יחזק מאלכסנדר זצ"ל)

כשהגיע יהודי הלז אל הרה"ק מליסקא, מסר לו דברי הרה"ק מנאדבורנא, והנה תיכף לאחר זה הגיע אל ביתו של הליסקער רב אלמנה רצוצה, ושפכה מר לבה לפניו שאין לה מצות על פסח, וכבר עומדים סמוך ונראה, וכל האופי מצות כבר גמרו למכור סחורתם.

הרה"ק ר' הערשעלע ליסקער זכר את דברי קדשו של הרה"ק ר' מרדכי'לע והבין מיד את המוטל עליו, ותיכף אסף את כל בני ביתו ומקורביו והתחילו לאפות מצות כדי לספק לאשה האלמנה ובני ביתה על כל החג מצות ברווח.

⌘

בענין הנ"ל מסופר על גדול אחד שאמר בדרשתו ב"שבת הגדול" שנמצא רמב"ם מוקשה שלכאורה סותר את דבריו במק"א, דהנה בהל' חמץ ומצה פסק הרמב"ם שיש לאכול מצה בליל פסח, וכן לשתות ד' כוסות ועוד, ומצד שני מצאנו שהרמב"ם פוסק שאסור לגנוב, ויש להקשות היאך יתיישבו שני הפסקים הללו שלא יסתרו האחד למשניהו, דמאין ישיג העני כסף לקיים כל המצות החג כאשר אסור לגנוב, ובע"כ צ"ל שחיוב מוטל על כל אחד לתרום לקמחא דפסחא באופן שלא ישארו לעניים שום קושי להשיג כל צרכי החג.

על ההלכה הנפסקת בשו"ע בריש הלכות פסח "שואלין ודורשין כו", יסופר שיהודי אחד היה נפרד מהרה"ק ר' מרדכי'לע מנאדבורנא זי"ע טרם נסיעתו, וסיפר להרה"ק שבדעתו להיות אצל הרה"ק ר' צבי הירש מליסקא זי"ע.

הרה"ק ר' מרדכי'לע, שהיה מפורסם כבעל רוח"ק, נענה ליהודי ואמר לו "כשתגיע להליסקער רב תמסור לו דיוק שיש לדקדק בשו"ע ריש הלכות פסח" שכותב המחבר 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום', וברמ"א מגיה 'ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך הפסח', וצ"ב איזה קשר ושלימות יש לדברי רמ"א על מש"כ המחבר, וי"ל דהשו"ע פתח שדורשין בהלכות הפסח שיש להם הלכות רבות, ויש לראות לאכול כזית שלימה מהמצה ושיהא שיעור מרווח, וכן לשתות יין מהודר לארבע כוסות וכדומה במצוות הפסח, וע"ז מעיר הרמ"א שעי"י הדרשות עדיין לא נוכל להמציא כל הדברים הללו הנחוצים להעניים ואביונים, וצריך לראות למעשה להמציא להעניים מעות חיטים וקמחא דפסחא, ע"כ.

¹⁷ או"ח סי' תכ"ט ס"א.